

holdet paa en Maade, som kunde afværge Folgerne af et Misbrug, der var blevet ganske almindeligt i den første Deel af Aarhundredet, saa kan jeg ikke indsee, hvorledes han kan komme til den Formening, at Regjeringen, naar den nu finder Aaledning til at give en Tvangslov, ikke skulde have samme Berettigelse som dengang, og jeg for mit Bedkommende troer endog, at det vilde være ganske urigtigt, om det blev erklæret, at en Tvangslov ikke kunde finde Sted med Hensyn til den Skif, som mere og mere tager Overhaand, at Godseierne ansee sig berettigede til ved Fæsteledighed at udbringe Fæstestederne til den størst mulige Indtægt for sig, thi det er dog, som ogsaa Ordføreren tydelig har viist, ganske klart, at, naar Godseieren selv beholder den fulde Kjøbesum, han ved Fæsteledighed kan faae for en hidtilværende Fæstegaard, der gaaer over til Selveiendom, da faaer han meget mere, end der tilkommer ham, navnlig faaer han den Betaling, som maa antages at tilhøre, ikke den enkelte Fæster, men Staten for dens Overveiendomsret, ifølge hvilken den gennem Aarhundreder har haft en meget ingribende Raadighed over Fæstegodssets Benyttelse, og, saafremt ikke ulykkelige Conjuncturer skulde bringe Landeiendommene i det Hele ned paa et ringere Standpunkt, end de nu staae paa, vil altsaa Godseieren faae mere end der tilkommer ham, naar han saaledes vedbliver at udbringe Fæstestederne til den størst mulige Priss. Det Gæste, som skulde kunne berettigede til den Anskuelse, at Godseierne havde fri Raadighed til saaledes at tilegne sig den fulde Værdi, skulde da være den Bestemmelse i Frd. af 15de Juni 1792, § 10, som giver Godseieren, ganske imod, hvad der for den Tid var Lov og Ret her i Landet, Tilladelse til, som Følge af Omkostningerne ved Udskiftningsvæsenet i det Hele, at forene sig med fremtidige Fæstere om saa høje Afgifter, som de kunde blive enige om. Men, ligesom den følgende Paragraph tydeligt viser, at Motivet for denne Lovbestemmelse var, at opmuntre til Udskiftning, saaledes fremgaaer det ogsaa ganske naturligt, at denne Paragraph ikke kan vedblive at virke i dette ganske specielle Stue med igjennem Aarhundre-

der til eensidig Fordeel for Godseierne, saaledes at Lovgivningen derved ganske skulde have fraskrevet sig al den Raadighed, som den bestandig har haft og ifølge Sagens Natur maa have over Fæstegodssets Brug i det Hele her i Landet. Det vilde være ganske utroligt, om man i denne lille Sætning skulde kunne lægge en saa total Forandring i Systemet og i det, som i højeste Grad angaaer Landets Bæ og Vel. Det er ingenlunde nogen Expropriation til Privatmand, som eet af Udvalgets Medlemmer i Betænkningen har yttret, hvorom der her er Tale, men der er Tale om, at Regjeringen forbeholdes den Ret, den har over den største Deel af Landets Areal, over den største Deel af det, hvoraf Landets Afgifter skulde frembringes, og over den største Deel af Landets Befolknings Mulighed for at opholde sig og leve her i Landet. Jeg troer, at iøvrigt den samme Tanke, at Staten har Ret til ganske at ophæve Fæsteforholdet, ogsaa er udtrykt i en Anordning af 28de Januar 1682 „om Jordegods i Danmark“, dens 1ste Paragraph, hvor der tales om, at Kongen forbeholder sig sin egen Reluktionsrettighed; men, selv om det ikke stod tydeligt noget Sted, og selv om man ikke var enig om, at det ifølge Sagens Natur nu var nødvendigt, at anvende denne Reluktionsret, saa kan man da i alt Fald vist ikke nægte, at Regjeringen maa kunne sætte en bestemt Grændse for en urimelig Opkræven af Fæsteafgifter og især af Indfæstningen, som i den senere Tid har begyndt at finde Sted. Men Alle ere enige om, at dette er uhensigtsmæssigt, saavel fordi det ikke er let at opstille nogen fast Tætt, som fordi denne ikke vil blive overholdt. Christian den Stes Lov har i denne Henseende mange specielle Bestemmelser, for at forhindre Glufion, men det nyttede ikke Noget; thi man kunde ikke paa den Tid, Christian den Stes Lov udkom, begrænde Hoverippligten, og denne tilligemed Herligheden blev derfor drevet til den Uderlighed, at Bestemmelserne om Fæsteafgiftens Begrænsning i Løbet af et halvt Aarhundrede bleve ganske uden Betydning. Nu at ville gaae ind paa en saadan yderligere Udvikling af Fæstebaandet eller paa en videre Indskrant-